

ОГЛЯД РИНКУ: УКРАЇНА

ОБОРОННА ЕКОНОМІКА

У 2022 році українська економіка перейшла на військові рейки, заручившись підтримкою міжнародних партнерів, щоб протистояти ворогу.

ВАГОМИЙ ВПЛИВ

24 лютого 2022 року Україна перетворилася на державу, охоплену повномасштабною війною, що захищає себе та свій народ. Економічна активність була мінімальною, оскільки уся діяльність зупинилася на тлі надзвичайної ситуації. Поступове відновлення економічної активності розпочалося навесні 2022 року, хоча систематичні атаки на енергетичну інфраструктуру завдавали надзвичайної шкоди економіці, особливо в другій половині року.

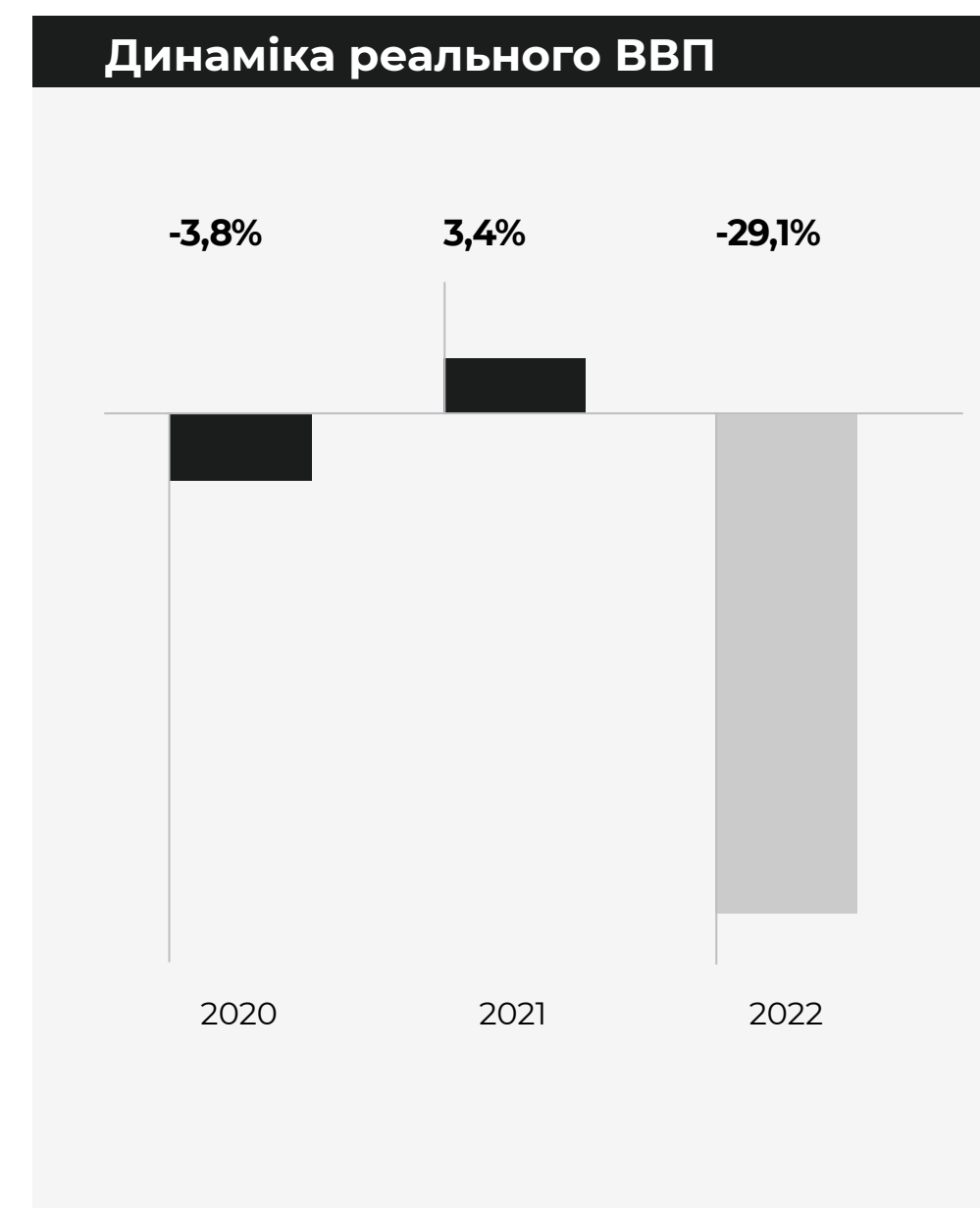
Розпочалася міграція¹, яка до кінця 2022 року зросла до 7,8 млн осіб, а кількість внутрішньо переміщених осіб² досягла максимуму в 8,0 млн на початку травня, а на кінець 2022 року знизилася до 5,9 млн осіб.

Воєнна блокада морських портів країни зупинила український експорт, за винятком зернових продуктів починаючи з липня 2022 року, і призвела до значного скорочення виробництва в експортоорієнтованих галузях і, як наслідок, експортних надходжень. Також відчутною була втрата сільськогосподарського виробництва на тимчасово окупованих росією територіях.

Війна в Україні негативно вплинула на економіку держави. Зокрема, у 2022 році

реальний ВВП знизився на 29,1% проти зростання на 3,4% в 2021 році. Номінальний ВВП скоротився до US\$ 161 млрд³ проти максимуму у US\$200 млрд³ у 2021 році.

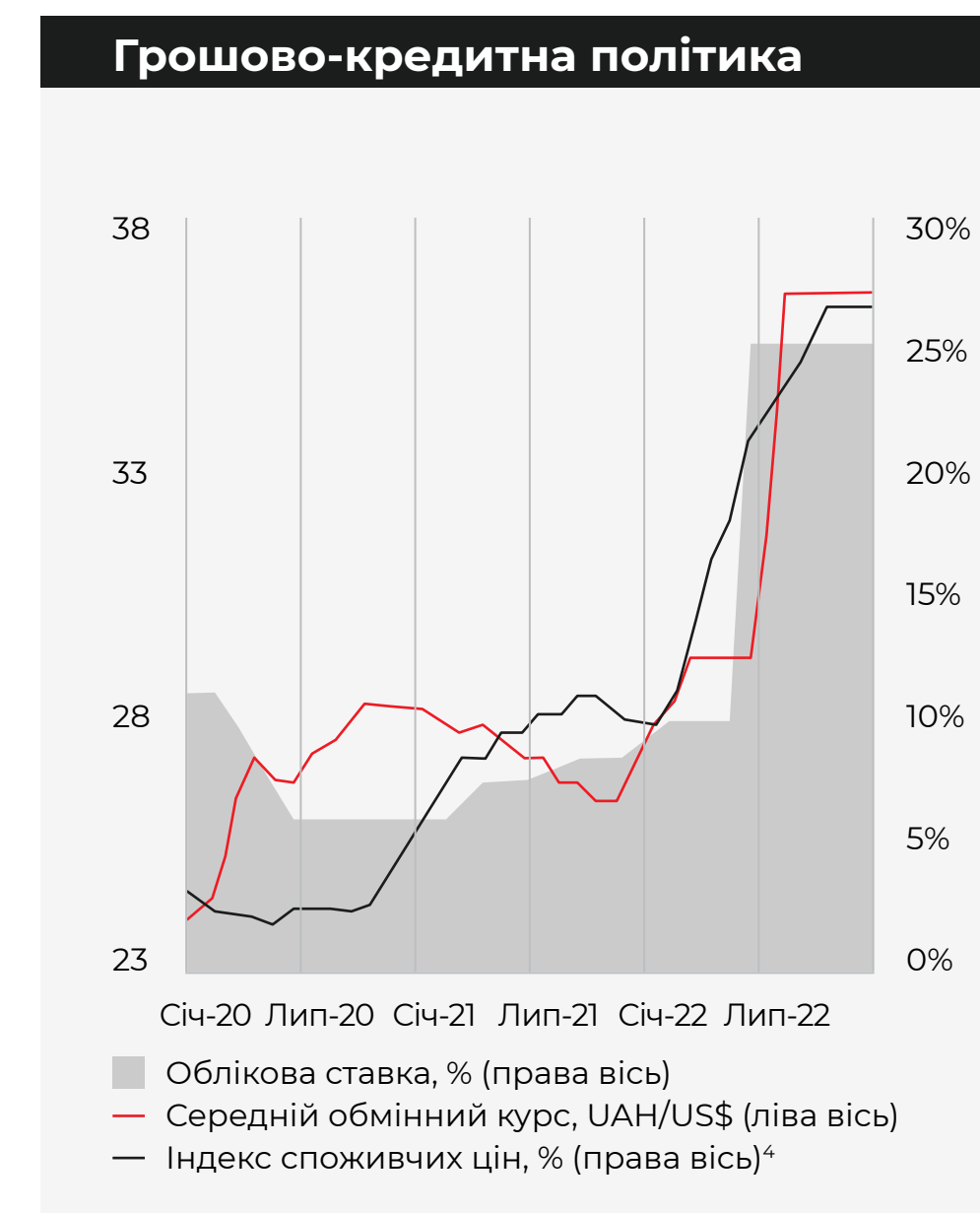
Крім державного споживання, більшість витратних складових ВВП також зменшилися. Зокрема, експорт товарів і послуг скоротився на 42,4%, валові інвестиції – на 34,3%, споживчі витрати домогосподарств – на 26,7%, а імпорт – на 18,5%. Водночас витрати сектору державного управління збільшилися на 18,0% через зростання витрат на оборону та безпеку.

Джерело: Державна служба статистики України

У структурі ВВП України зменшилася більшість виробничих складових, зокрема будівництво – на 67,6%³, транспорт та зберігання – на 44,3%³, промисловість – на 43,1%³, гірничодобувна промисловість – на 32,2%³, оптова і роздрібна торгівля – на 30,9%³, сільське господарство – на 28,4%³. Водночас витрати на державне управління зросли на 35,4%³ через війну.

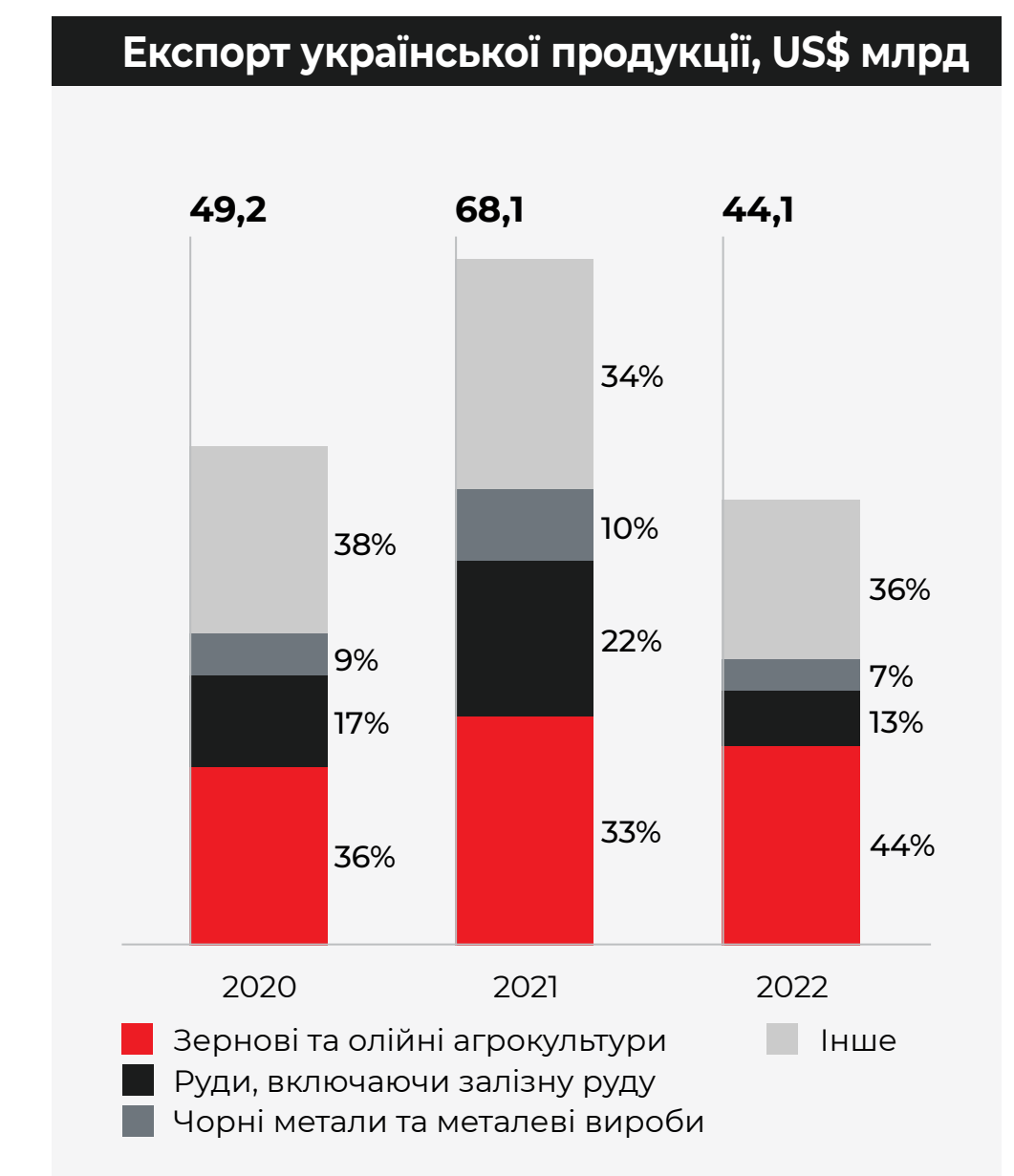
Металургійна та залізорудна промисловості постраждали більше, ніж промислове виробництво в країні, що скоротилося на 36,7%³. Найбільшого

Джерело: НБУ, Державна служба статистики України

скорочення зазнало виробництво чавуну, сталі та феросплавів (69,2%³), виробництво коксу й нафтопереробка (66,6%³) та видобуток руди (61,7%³). Водночас видобуток нафти та природного газу знизився лише на 8,2%³, а вугілля – на 7,7%³.

Війна також вплинула на рівень інфляції: відбулося зростання із 9,4% у 2021 році до 20,2% у 2022 році. Це призвело до зменшення реальних доходів населення та вплинуло на рішення НБУ знизити облікову ставку. З червня 2022 року вона становить 25%, що є максимумом за

Джерело: Державна служба статистики України

¹ Управління Верховного комісара ООН у справах біженців.

² Міжнародна організація з міграції ООН.

³ Державна служба статистики України.

⁴ Зміна індексу споживчих цін у річному вимірі за кожен відповідний місяць.

останні сім років. Також НБУ призупинив режим інфляційного таргетування.

На тлі цих складних економічних умов валютно-курсова політика НБУ також зазнала значних змін. Спочатку НБУ зафіксував офіційний курс української гривні до долара США на рівні 29,25. А в липні 2022 року він переглянув його й встановив на рівні 36,57.

Нині на оборону й безпеку припадає понад 50% бюджету. Найбільший дефіцит бюджету в історії України склав US\$28,3 млрд⁵ у 2022 році проти US\$7,3 млрд⁵ у 2021 році. Міжнародні партнери України надали значну грошову підтримку з початку війни, що допомогло покрити потреби бюджетного фінансування та витрати на захист суверенітету країни. Дефіцит покрито переважно за допомогою пільгового фінансування в розмірі US\$32,1 млрд⁵ від міжнародних донорів. Зокрема, воно включало гранти в розмірі US\$12,0 млрд⁵ від США, позики

та гранти в розмірі US\$10,7 млрд⁵ від ЄС, а також кредити в розмірі US\$2,7 млрд⁵ від МВФ. Це компенсувало негативний ефект від погіршення торгового балансу, викликаного скороченням експорту.

Така міжнародна підтримка допомогла Україні зберегти стабільний рівень державного боргу на рівні US\$111 млрд⁵ на кінець 2022 року проти US\$98 млрд⁵ на кінець 2021 року. Це також дало змогу утримати міжнародні резерви НБУ на рівні US\$28,5 млрд на кінець 2022 року (на 7,9% менше, ніж торік), що майже відповідає довоєнному рівню. Значне зниження номінального ВВП у доларовому еквіваленті та слабша гривня призвели до того, що співвідношення державного боргу до ВВП становило 78%⁵ проти 49%⁵ у 2021 році.

Усі три міжнародні рейтингові агентства знизили суверенні кредитні рейтинги України після російського вторгнення. Станом на 31 грудня 2022 року рейтинг S&P становив «ССС+», прогноз – «стабільний»; рейтинг Moody's – «Саа3», прогноз – «негативний»; а рейтинг Fitch був на рівні «СС».

ПРОМИСЛОВІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

У 2022 році внаслідок війни зупинено роботу двох великих металургійних підприємств, що формували майже 40% довоєнного обсягу виробництва сталі. Країна втратила спроможність випускати певну продукцію, яка раніше вироблялася в Маріуполі, зокрема сляби, гарячекатаний лист, деякі види залізничної та трубної продукції. Також промисловість мала переорієнтувати значну частину своїх продажів на сусідні ринки через логістичні обмеження.

Крім того, атаки на цивільну інфраструктуру в IV кварталі 2022 року призвели до дефіциту електроенергії,

що значно вплинуло на металургійну галузь. Так, середньодобове виробництво чавуну, сталі та прокату впало майже на дві третини. Виробництво сталі в країні скоротилося на 70,7% до 6,3 млн тонн. Зокрема, й Метінвест знизив виробництво сталі на 69,4% – до 2,9 млн тонн. Водночас видиме споживання сталі в країні (без урахування трубної продукції) зменшилося на 54,9% – до 2,6 млн тонн, що є найнижчим рівнем в історії України.

У 2022 році також відбулися значні зміни у видобутку залізної руди на тлі логістичних обмежень, зниження місцевого попиту та збільшення собівартості продукції. Це призвело до скорочення обсягів виробництва товарної залізорудної продукції на 62,1% – до 29,9 млн тонн (оцінка Групи на базі даних UEX). Зокрема, й Метінвест зменшив виробництво залізорудного концентрату на 65,8% проти минулого року – до 10,7 млн тонн.

За звітний період українські видобувні компанії скоротили експорт залізної руди на 52,2% – до 21,1 млн тонн. Країни ЄС стали основними імпортерами залізної руди з України, витіснивши Китай із лідируючої.

ПОДІЇ ПІСЛЯ ЗВІТНОГО ПЕРІОДУ

На початку 2023 року Україна усунула дефіцит електроенергії, спричинений атаками росії на енергетичну інфраструктуру, дозволивши імпортувати електроенергію з країн ЄС. Це зняло певні обмеження для промислового сектору України. Доволі тепла погода також сприяла розв'язанню однієї із проблем.

Хоча вплив російських ракетних атак зменшився з початку 2023 року завдяки посиленій міжнародній підтримці протиповітряної оборони, вони залишаються загрозою. Ці атаки можуть і надалі спричинити перебої з

електропостачанням і пошкодження інфраструктури, а також призводити до загибелі та поранень серед мирного населення.

У березні 2023 року Рада директорів МВФ схвалила чотирирічну програму розширеного фінансування для України на US\$15,6 млрд у межах пакета підтримки на US\$115 млрд із подальшим виділенням першого траншу в розмірі US\$2,7 млрд. Ця програма допомогла Україні забезпечити US\$43 млрд зовнішнього бюджетного фінансування на 2023 рік і слугуватиме фундаментом для економічної політики та інституційної розбудови, особливо у фіскальній сфері. Ці кошти також допомагають компенсувати фінансові наслідки національних оборонних зусиль.

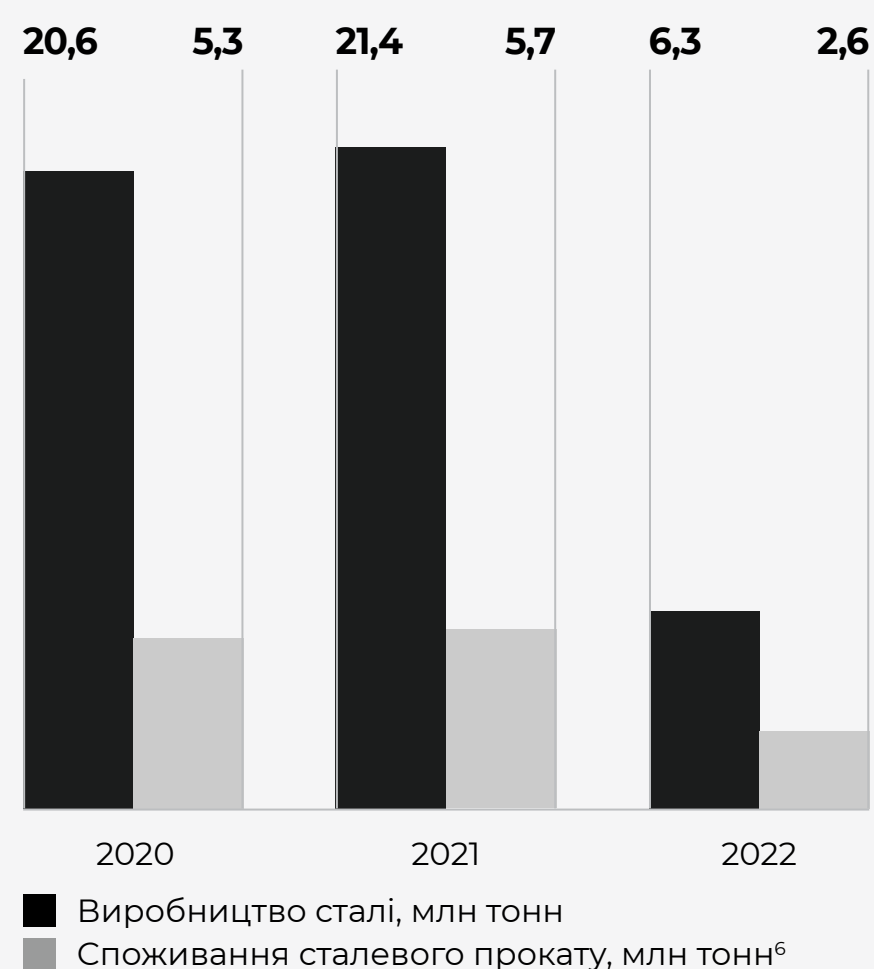
Поточні очікування щодо стану економіки України є помірно оптимістичними й ґрунтуються на позитивних показниках у деяких галузях. Наприкінці травня 2023 року МВФ покращив прогноз реального ВВП України на 2023 рік до зростання на 1-3%⁵ проти попереднього прогнозу в діапазоні від -3% до +1%. Також станом на 1 липня 2023 року міжнародні резерви України становили US\$39,0 млрд, що є найвищим рівнем за всю історію незалежності України.

Україна та її народ продовжують демонструвати надзвичайну стійкість, попри всі обставини. Перемога над агресором передбачає повне звільнення окупованих росією територій. Подальша міжнародна підтримка життєво важлива для перемоги України й матиме вирішальне значення для майбутньої відбудови держави.

⁵ Міністерство фінансів України.

⁶ Споживання в Україні містить плоский, довий прокат та деякі напівфабрикати, але не враховує трубну продукцію.

Металургійна промисловість в Україні

Джерело: Всесвітня асоціація виробників сталі, Metal Expert